

incomprensible que una organització lliure les armes i un Govern no vulga prendre-les”, opina Iñaki Goioaga, advocat de presos des del 1985 –per la qual cosa està processat pel Tribunal Suprem, acusat de fer de corretja d’ETA– i actual senador de Bildu.

Fet i fet, el conflicte basc ja no erosiona electoralment un PP que pot felicitar-se dels acords de pau a Colòmbia o Irlanda del Nord i després negar la mateixa lògica al País Basc. “Cap conflicte no s’ha resolt sense haver donat una solució als presos”, remarca Goioaga. De fet, a Irlanda del Nord, 447 convictes per terrorisme van ser excarcerats després de l’Acord del Divendres Sant, el 1998.

Actualment, els 373 presos d’ETA conformen la població reclusa per motivació política més gran d’Europa. I tot i que en cinc anys la xifra es reduirà a la meitat, encara resten penes fins al 2040. Per la seua banda, el Govern basc, a través de la Secretaria de Pau i Convivència, ha llançat diversos programes de reinserció amb bona voluntat i millor prosa, però del tot ineficaces, ja que les competències sobre presons no estan transferides. De la seua banda, l’EPPK segueix, fil per randa, les directrius de l’esquerra independentista. El desembre del 2013, després d’un intens debat, els presos van admetre públicament el dolor causat, i el proppassat 12 de gener, l’històric dirigent *abertzale* Rufi Etxebarria va comminar-los per primer cop a acceptar la legalitat penitenciària. Des de la *via Nanclares* no falta qui ho defineix com una forma soterrada de fer –amb cinc anys de retard– el camí que van transitar ells.

I com que la vida continua, també per als pobles, a Bilbao la festa es desborda pels set carrers del nucli antic. A les *txosnas*, joves embriagats de *txacolí* i folklore revolucionari brinden amb les fotografies dels absents. I quan apareix Arnaldo Otegi, una remor de cossos s’acosta corrents. El líder *abertzale* desprèn carisma i ascetisme de vida entre barrots. Fins a quatre vegades ha estat en presó i representa l’ADN d’una generació que ha matat, ha mort i ha viscut entre gàbies. I que té en la ferida, pròpia i aliena, la inexcusable lliçió de l’odi i la convivència. ●

D’Algesires a Istanbul (o gairebé)

El viatge s’inicia la vesprada de divendres i acaba diumenge a primera hora del matí. Són més de 2.200 quilòmetres per poder visitar els seus familiars, que compleixen condemnes de dècades a l’altra punta del mapa. Hem pujat amb ells a l’autobús.

DIVENDRES, 26
D’AGOST. 18.30
HORES. BILBAO

Tot comença entre les escales del Palau de Justícia i la gran seu del Partit Nacionalista Basc, al carrer d’Ibáñez de Bilbao. El partit del Govern exhibeix poder i pretensions amb un llençol gegant, de quatre pisos,

amb la foto del candidat i *lehendakari*, Iñigo Urkullu. Un retrat típic per als nous temps de la comunicació política: camisa blanca i mirada blanca cap a un infinit blanc. Tot molt net i elevat. Patriarcal. I a peu de terra, els fills impurs fan caos automobilístic i quadrilles d’adolescents provoquen un brunzit ensordidor mentre es dediquen a la libació →

SERGI TARIN

A l’inici del trajecte, al bell mig de Bilbao, un grup de persones acomiada l’expedició que haurà de travessar la península Ibèrica de cap a cap per tal de poder comunicar-se amb els seus familiars presos.

presó d'Almeria, on Jon Mari estigué un temps. Allí veié per darrera vegada sa mare, que va morir d'un tumor a la sang.

22.30. ESTACIÓ DE SERVEI EL SUCO (PALÈNCIA)

Dins la nit tancada, s'ageganta la immensa planúria castellana. El Suco és un punt de llum enmig la immensitat. Tots els viatgers sopen mentre els dos conductors converteixen els seients en lliteres gràcies a un rudimentari sistema abatible. A l'agost, l'autobús sol anar mig ple i les esquenes ho agraeixen. Els cossos trontollen embotits dins dels sacs de dormir mentre l'autocar enfila, monòton, la llarga línia recta cap al sud de l'autovia de la Plata.

DISSABTE, 27 D'AGOST. 05.30 HORES. AVINGUDA DEL CID (SEVILLA)

Baixen cinc familiars carregats d'aquelles bosses grans i de quadres que solen gastar-se en les visites als penals. A prop, en un oficina de lloguer de cotxes, n'han reservat un per arribar fins a la presó, a uns 25 quilòmetres. Al carrer, la somnolència dels viatgers es barreja amb la d'uns joves estilitzats que arrossegueu una nit feta de copes i decibels. Les mirades dels uns i dels altres es creuen en un instant buit de curiositats vitals.

07.00. VENTA EL CEPO, PUERTO DE SANTA MARÍA (CADIS)

Som els primers clients a arribar a la venta El Cepo, a dos quilòmetres de la presó Puerto III. Una mica més lluny, com dos vaixells fantasma enmig la bava de les primeres llums, suren Puerto I i Puerto II. A dins, la televisió dóna les notícies sobre el procés d'investidura de Mariano Rajoy. Als voltants i a les parets tot esdevé un santuari de l'Espanya eterna amb cartells i caps de bous. Els cambriers vesteixen polos negres amb la bandera d'Espanya al pit. I el roig i el groc també estan impresos als sobrets de sucre, tot ben escampat per la llarga barra. L'accent andalús és marcat i amable. Dalt de la porta que separa la →

SERGI TARIN

SERGI TARIN

SERGI TARIN

SERGITARIN

→ cafeteria del menjador hi ha dos fotos emmarcades de l'amo del local. En la primera, Carlos Iturgáiz, l'ex-president del PP basc, l'agafa pel muscle dret. Hi ha un lema escrit: "Ayer, hoy y siempre..." En la segona foto, l'amo i un altre ex-president popular, Antonio Basagoiti, comparteixen somriure i camisa blanca. Baix, es completa la frase del primer lema: "... lugar de encuentro de la güena gente". Bona part dels familiars hauran de fer algunes hores d'espera fins que no els toque comunicar. L'autobús aproxima els quatre amb la cita més matinerana a dins de l'impressionant nus de fils d'aram.

De camí a Algesires va Alaine López. Fa un any que no veu la Leire, una amiga del grup de sempre a Basauri. Juntament amb Jon, el germà d'Alaine, està acusada de cremar un autobús que va provocar ferides al conductor. "Viatge quan puc, quan dissabte tinc lliure", conta Alaine, caixera d'Eroski i mare de dos fills menuts a qui els viatges a Herrera de la Mancha, on s'està el germà, a 1.300 quilòmetres d'anada i tornada, "se'ls fan esgotadors". "Al principi, per a ells, tot era una aventura. 'Ací viu l'oncle!', comentaven en arribar i veure la immensa presó, que els semblava un castell". Però després començaren a aplicar la lògica aclaparadora de la infància: "Per què mai no ve el tío Jon a visitar-nos? Està enfadat amb nosaltres?", fa repàs Alaine de preguntes incontestables i, tot seguit, es posa molt seriosa: "Això és un càstig a nosaltres, una revenja pel que han fet els familiars i de la qual cosa no som culpables". És la sensació comuna en el grup davant unes lleis d'excepció penitenciàries que els experts coincideixen a assenyalar com les més dures que s'apliquen a Europa.

09.00 PRESÓ DE BOTAFUEGO, ALGESIRES (CADIS)

A Botafuego la cafeteria està de gom a gom. Desenes de familiars de presos socials arrossegueuen per terra bosses plenes de roba. Hi ha una forta sentor de llet bullida i excés de perfum per als visos. Un quadre de Jesucrist amb barba desmillorada de presidiari i amb la frase "en ti confío" presideix el rebedor. Al costat, en lletres molt grosses i molt antigues, un lema que ningú no llegeix: "Las penas privativas de libertad y las medidas de seguridad están orientadas hacia la rehabilitación y reinserción social". Per les parets de les vores pengen unes litografies que imiten pèssimament els paisatges oceànics i paradisiacs de

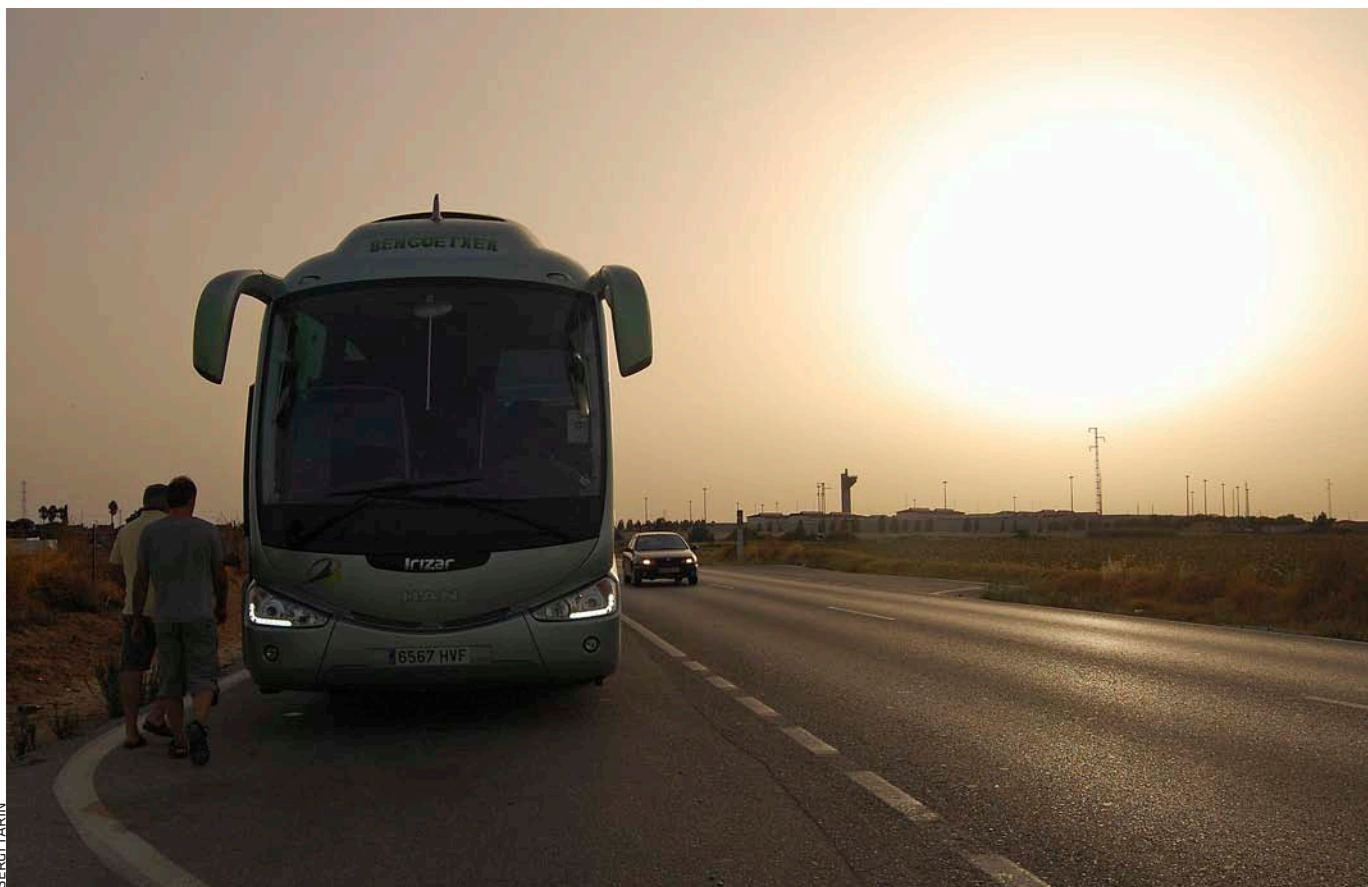
SERGITARIN

Gauguin. Una allau de cromatisme que encara fa més funestos el blanc i el blau penitenciar. A fora, els guàrdies civils i el paisatge xato de carrasques comparteixen colors i aspreses. L'espera es dilata entre cridades altisonants de noms per megafonia. Als racons, on mai no arriba el sol ni la granera, les teranyines i els excrements de ratolins esdevenen l'única metàfora creïble de la vida que allà dins hi ha congelada.

El bus ha marxat perquè els conductors han de dormir en un hostal les hores reglamentàries. Els pocs familiars de Botafuego, quan acaben la comunicació, telefonen a un taxi perquè els baixi a la badia. En un hotel incrustat en un turó els espera un dels fundadors d'Herri Batasuna, que prefereix guardar l'anonimat. Ha viatjat per acompanyar la dona a veure un amic comú, també empresonat. Després, el matrimoni té previst unir-se a la comitiva en bus de tornada al País Basc. "Com està Gaztelu?", pregunta a la dona, que és l'única a qui han deixat entrar, ja que el vell dirigent també ha passat recentment per la presó i té restringides les visites durant un temps. "Bé, un poc desmillorat per la pròstata", li respon sobre la salut de José Miguel Gaztelu, un dels quatre segrestadors del funcionari de presons José Antonio Ortega Lara, tancat durant 532 dies dins d'un *zulo* amagat en un taller de Mondragón (Guipúscoa). Uns fets pels quals porga condemna de 180 anys de reclusió.

18.30. EROSKI D'ALGESIRES

És el punt de trobada amb els conductors. Un lloc elevat amb vistes a la badia i la roca de Gibraltar, vestida amb una allargada *txapela* de núvols grisos. Els conductors han descansat i fan petar la xarrada recordant viatges en comú. Patxi i Julio fa vint anys que traslladen familiars. No és un temps seguit. A voltes ho compaginen amb rutes europees de grups turístics o *bolos* amb artistes com Juanes o Ricky Martin. Però Julio, concretament, fa dos anys que baixa tots els

SEGI TARIN

caps de setmana a les presons d'Andalusia. "És un ambient tranquil, vas al que vas i hi ha molt bon rotllo amb la gent", explica abans de desvelar que també té un bon amic amb un fill a la presó de Múrcia II. Es tracta de Mikel San Sebastián, un dels dos condemnats per la bomba a la T4 de Barajas, a Madrid, el darrer gran atemptat d'ETA, que va posar fi a la vida de dos equatorians. "La societat basca és molt menuda i tothom coneix algú relacionat amb el conflicte", comenta Patxi, qui recorda "èpoques afortunadament ja passades, i molt dures, on els controls de la Guàrdia Civil es feien a propòsit perquè les famílies no arribaren a temps als visos o grups de fatxes ens esperaven als pàrquings de les presons amb pedres i pals".

21.00. SEVILLA

El bus ha fet la ruta a la inversa i ja ha arreplegat el gruix de familiars a la venta El Cepo. A Sevilla pugen els últims. "Es-gotador, veritat?", pregunta Xabi Barcina, qui viatja una volta al mes a Puerto III per visitar Arantza Zulueta, l'advocada

acusada de fer de pont entre ETA i el conegut com a front de *makos*, el col·lectiu de presos. Zulueta fa ja 2 anys i 8 mesos en presó preventiva a l'espera de judici i en un mòdul d'aïllament de condicions molt severes. Segons Barcina, amic de la lletrada durant els estius a Lekeitio (Biscaia), només pot parlar amb el funcionari que l'atén i la deixa eixir quatre hores al dia a un pati minúscul. I, a la cel·la, a penes disposa d'un parell de manuals d'antropologia, carrera que ha començat a estudiar. A més, l'únic objecte que li permeten és una raqueta per jugar al pati, activitat esportiva que compagina amb una hora setmanal de bicicleta estàtica quan no hi ha ningú al gimnàs. "És una revenja, una represàlia desmesurada, una monstruositat!", es queixa Barcina. L'advocada no té fills i els pares són molt grans ja, estan malalts i només han pogut visitar-la una vegada en tot aquest temps. El règim penitenciari espanyol permet fins a quatre anys d'aïllament per qüestions d'extrema seguretat. "És una roca i està molt més sencera del que podríem imaginar",

explica Barcina sobre la personalitat i l'estat anímic de Zulueta.

DIUMENGE, 28 D'AGOST. 07.00 HORES. PLAÇA DE ZABÁLBURU (BILBAO)

El viatge de tornada transcorre sense imprevistos. En un bar de carretera a la frontera entre Andalusia i Extremadura s'ha fet la parada per sopar i tornar a muntar les lliteres. I a Lopidana, ja a Euskadi, han baixat els que regressen a localitats d'Àlaba i Navarra. A trenc d'alba el bus arriba a Bilbao: un niu de vessants embossades de boira i de carrers transitats per grups aprofitant la darrera jornada de l'*Aste Nagusia*. Tota una resaca de sorolls somorts que acompanya el bus fins a la cèntrica plaça de Zabálburu, on s'atura la quasi totalitat del grup llevat dels pocs que continuen fins a Sant Sebastià. El comiat és lleu: abraçades curtes i besades furtives. Les grans demostracions d'afecte no solen ser habituals enmig de la quotidianitat. A més, la majoria tornaran a coincidir en el mateix bus en només cinc dies. ●

